KU LEUVEN

EENHEID PREHISTORISCHE ARCHEOLOGIE

Archeologienota

Aalst Stationsontwikkeling

Programma van maatregelen

Johan Claeys

2017

1 Administratieve gegevens

Bureauonderzoek:	Projectcode 2017I201
Betrokken actoren:	Johan Claeys (erkend archeoloog 2017/00180)
Locatie:	Zone tussen Denderstraat, Dender (Jagerspad) en treinsporen, 9300 Aalst
Lambert coördinaten	(bounding box coördinaten – Lambert 72) NW: x = 126.691,69 m/ y = 181.740,07 m ZO: x = 127 051,53 m / y = 181 319,45 m
Kadastrale gegevens:	Aalst Afdeling 2 / Sectie C / Perceelnrs. 995/R, 995/2 en 995/3 Geen perceelnummers voor grootste deel plangebied Zie Figuur 2
Oppervlakte van het terrein:	32.416 m² (c. 3,24 ha)
Topografische kaart:	Zie Figuur 1

2 Programma van maatregelen

2.1 Aanleiding vooronderzoek

Deze archeologienota wordt opgesteld in het kader van het 'Masterplan stationsomgeving Aalst'. Het plangebied is op tot op het moment van het opstellen van deze archeologienota in gebruik als stationsparkeerplaats van de NMBS. In 2016 werd er aan de NMBS via de speciale openbare vergunningsprocedure een vergunning verleend voor het afgraven van de 20e-eeuwse ophoging van het terrein, alsook voor de bouw van de publieke gebouwen.

De huidige archeologienota wordt opgesteld omdat er voor het totale plangebied een verkavelingsvergunning zal worden aangevraagd, waarbinnen dan ook de kavels gecreëerd zullen worden voor enerzijds de reeds vergunde bovenvermelde publieke gebouwen en anderzijds de kavels voor residentiële gebouwen en nieuw aan te leggen wegen met bijhorende infrastructuur. Zowel voor de geplande gebouwen als voor de wegeniswerken zullen er grondwerken uitgevoerd worden die reiken tot op een diepte van 3-4 m onder het toekomstige maaiveld. Voor deze archeologienota wordt echter uitgegaan van een volledige verstoring van de ondergrond, aangezien de voorliggende bouwplannen nog kunnen wijzen.

De archeologienota heeft als doel om de mate van bedreiging voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed door deze ontwikkeling te bepalen. Op basis van deze inschatting wordt bepaald in hoeverre een verder archeologisch traject noodzakelijk is voor het identificeren en documenteren van het eventueel bedreigd archeologisch erfgoed. Op dit ogenblik is het plangebied nog begraven onder een 4 m tot 8 m recente ophoging. Deze archeologienota moet dientengevolge worden opgevat als een archeologienota met uitgesteld traject, aangezien er op dit ogenblik geen archeologische onderzoekstechnieken in het veld kunnen ingezet worden.

2.2 Conclusies bureaustudie

Er zijn geen directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologisch waardevolle vindplaatsen binnen het plangebied. Het gebied grenst onmiddellijk aan de laatmiddeleeuwse stadskern van Aalst, maar het beschikbare historische kaartmateriaal geeft geen aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid op het terrein in de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Binnen de stadskern zijn er verschillende vindplaatsen bekend in landschappelijk gelijkaardige omstandigheden, maar het merendeel van deze sites is rechtstreeks te linken aan de ontwikkeling van een (vroeg)middeleeuwse stad. Vondsten uit de steentijd en metaaltijden tonen aan dat de Denderoevers echter ook in vroegere tijden reeds mensen aantrokken en deze vindplaatsen beperken zich wellicht niet tot de stadskern. Echter, het prehistorische vondstmateriaal aangetroffen in de vallei van de Dender zelf betreft verspoeld materiaal die aan de voet van de leemrug in een colluviumpakket werden aangetroffen. Geen van deze vondsten kunnen dus aan een in situ nederzetting gekoppeld worden.

Er is één historische locatie bekend in de omgeving van het plangebied, buiten de stadsmuren: de Sint-Ursmaruskapel, die wellicht uit de vroege middeleeuwen dateert, bevond zich wellicht op minder dan 200 m ten zuidwesten van het plangebied. Het is mogelijk dat het domein van Lobbes zich rond deze kapel ontwikkelde. Dit blijft echter een hypothese, niet gestaafd door het beschikbare historische kaartmateriaal, en bovendien zijn er geen aanwijzingen dat enige infrastructuur gelinkt aan dit domein zou overlappen met plangebied.

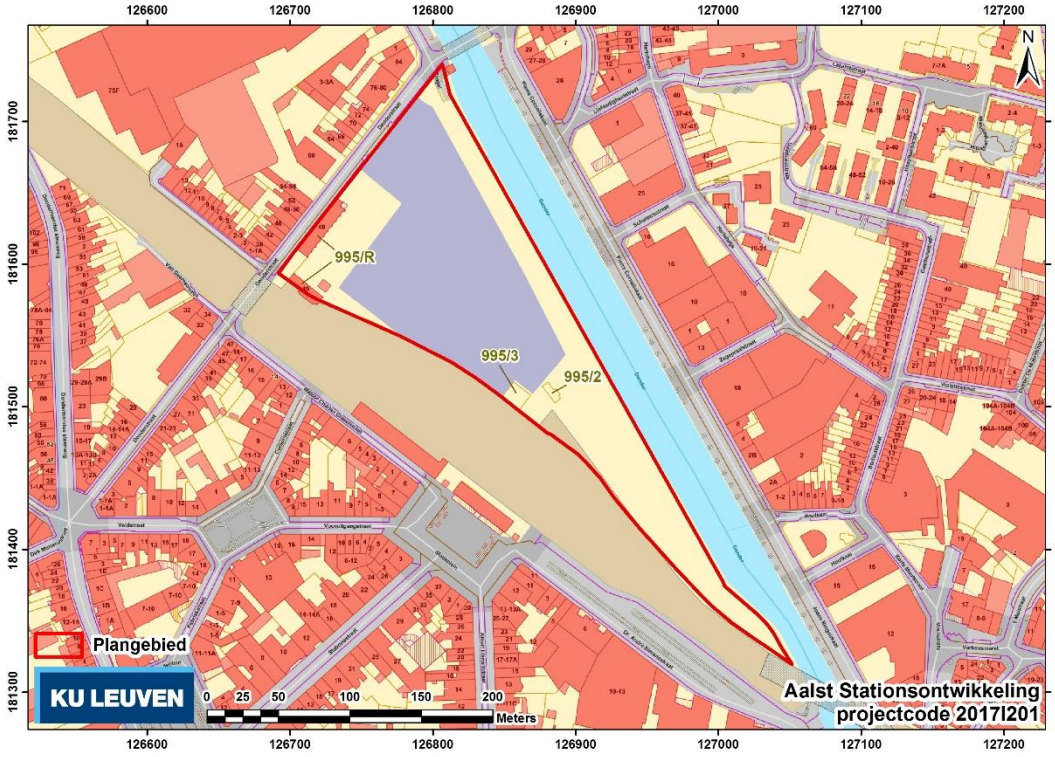
Ook buiten de stedelijke context zijn er een aantal CAI-vindplaatsen bekend in de Dendervallei ten noorden en zuiden van Aalst. Behalve een enkele toevalsvondst betreft dit echter sites die bekend zijn van het oude kaartmateriaal en die voorzieningen hebben tegen overstromingen in de vorm van wallen en/of grachten: de hoeve Hof ten Hamme, de waterburcht Hof ter Bruggen en de Refinckhoeve ten noorden van Aalst en het waterkasteel Overhamme en de walgracht Hof te Hale ten zuiden van Aalst. Vaak zijn deze bovendien nog deels zichtbaar in het landschap. Voor het huidige plangebied zijn er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van gelijkaardige sites.

De voorbije 2 jaar zijn er verschillende archeologienota's opgesteld voor andere ontwikkelingsprojecten in de vallei van de Dender in de onmiddellijke omgeving van Aalst. Geen van deze archeologienota's adviseert archeologisch vervolgonderzoek. Een aantal van de aangehaalde argumenten zijn ook van toepassing op het huidige plangebied. Zo heeft het plangebied door zijn paleolandschappelijke ligging (een meersenlandschap) een laag archeologisch potentieel, aangezien er meters dikke alluviale pakketten zijn afgezet in een erg natte omgeving. De historische Dender loopt door het plangebied en door het veranderen van haar loop zijn eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen minstens ten dele verstoord. De kanalisatie van de Dender heeft wellicht een impact gehad op de noordoostelijke rand van het plangebied. Ook voor de ophoging van het terrein in 1909-1910 was het plangebied reeds in de 19e eeuw deels bebouwd met infrastructuur te linken aan het station. Hierdoor is de bodem ook onder de ophoging deels geroerd.

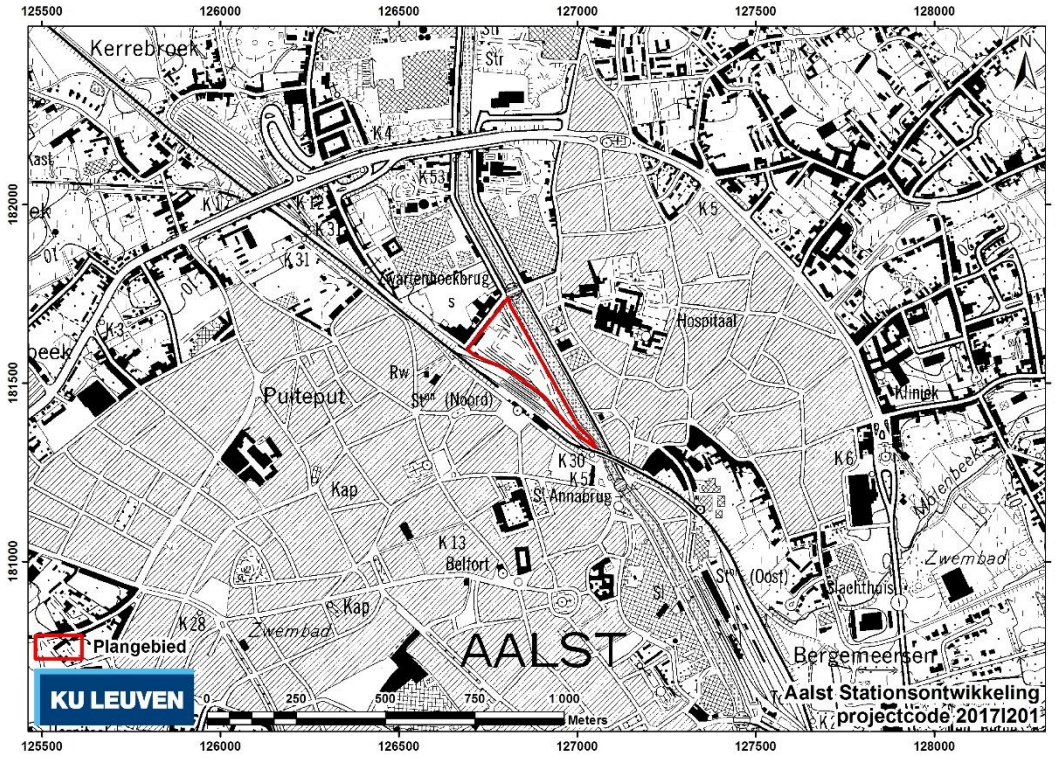
Het kan niet uitgesloten worden dat er zich binnen het onderzoeksgebied hogergelegen (kronkelwaard)ruggen of rivierduinen bevinden waarop sporen van menselijke aanwezigheid kunnen worden aangesneden, maar enige parallellen hiertoe ontbreken in de wijdere omgeving van het plangebied. Het plangebied zou zich eventueel kunnen lenen tot een paleolandschappelijk onderzoek naar de oude Dendergeulen, maar er zijn buitenstedelijke gebieden ten noorden en zuiden van Aalst die zich hier beter toe lenen.

2.3 Advies vervolgonderzoek

Op basis van de voorliggende archeologienota kan geconcludeerd worden dat de bureaustudie de nodige argumenten heeft kunnen aanhalen om het plangebied archeologisch te waarderen. De argumenten tonen op afdoende wijze aan dat de kans op het aantreffen van archeologisch waardevolle vindplaatsen binnen de geplande werkzaamheden erg gering is, zelfs wanneer er rekening gehouden wordt met een volledige verstoring van de ondergrond. Er wordt bijgevolg geen verder archeologisch onderzoek vooropgesteld.

Figuur 1. Locatie van het plangebied op het Groot Referentie Bestand (GRB © AGIV).

Figuur 2. Locatie van het plangebied op de topografische kaart van België (© NGI).